

Fåglar i Norrbotten

Årgång 42 nummer 4 • 2023

VINTERN ÄR HÄR

En dag i sen november för många år sedan var jag på hemväg från Jokkmokk. Jag körde länsväg 343 och var någonstans mellan Tärnajaure och Stenträsk. Full vinter med en halvmeter snö på marken, tidig eftermiddag med redan påtaglig skymning och lätt snöfall.

Till vänster om mig, på några meters håll, såg jag vingflaxet från en större fågel med väldigt ljusa vingundersidor. Den tänkte korsa vägen framför bilen men när den kom in i strålkastarljuset kastade den tillbaka och försvann till vänster in i mörkret igen. En jorduggla!

Nu under senare delen av augusti och hela september noterade jag ett tranpar med en ungfågel. Jag såg dem så gott som dagligen och förstod att det måste ha varit det par som brukar häcka en bit härifrån varje sommar. Jag konstaterade också att den ena föräldern inte såg ut att kunna flyga.

Den 7 oktober hände något dramatiskt när en havsörn attackerade tranan flera gånger. Den parerade anfallen genom att göra höga hopp med vingflax, ungefär som när tranan dansar, och klarade sig undan örnens närmanden, men i samma veva lyfte de andra två tranorna och drog iväg, troligtvis söderut. Tiden för avfärd var ju inne.

Under den följande veckan sågs den ensamma fågeln proviantera ute på ett fält en bit härifrån. Den sågs dagligen och verkade vara vid god vigör och den såg också ut att hitta mat. En dryg vecka senare var tranan borta. Vad som orsakat oförmågan att flyga och vad som hände sen är inte gott att veta. Jag tror inte att den var så svag och utmattad att den bara lade sig ner och dog. Jag tror inte heller att en räv utan vidare skulle attackera en frisk trana. Man kan alltid hoppas att fågeln till slut fick luft under vingarna och lämnade den stundande vintern bakom sig.

För några senhöstar sedan kom en ung sångsvan

gående nerströms den nästan helt igenfrusna Alterälven. Den hade gått flera kilometer på isen och spåren syntes tydligt i snön. Den stannade ett dygn vid en försvak ett par hundra meter härifrån, sen fortsatte spåret vidare nerströms. Ännu en stor och tung fågel som inte heller kunde flyga. Vad hände sen? Många fåglar som normalt söker sig söderut på hösten kommer sig aldrig iväg av skilda orsaker.

Det sker dagliga tragedier i naturen och de flesta har vi inte en aning om. Lyckligtvis händer också en del trevliga saker den här tiden. Att så här års när vi gått in i vintertid få notera mindre hackspett och gråspett, både med och utan rött på huvudet, vid gärdsmatningarna känns välbekant och hoppingivande. En liten flock domberrar i rött och grått ser också trevligt ut i nysnön. Tre arter "nötfåglar" har jag också här. Nötväcka, nötskrika och nötkråka. Några av varje och som sig bör, även några talltitor och en svartmes.

Omsider fick jag också svar på någonting jag under hösten undrat över. I första snön fanns det gott om grävlingssår kring huset, alltså var fjolårets grävling tillbaka för att troligtvis sova igen under golvet på en stor timmerlada jag har på tomten.

För övrigt är väl den här tiden på året den viltfattigaste. I de små spillror av skog som finns kvar ser man någon korp och en och annan havsörn som kajkar förbi. Att numera få se älg i vinterlandskapet är snart en omöjlighet och det kan vi tacka skogsbruket och Trafikverket för. Skogsbruket skyller sina egna tillkortakommanden över bristerna i våra skogars skötsel på älgen. Typiskt människan. När något går fel i naturen skyller man nästan alltid det hela på något djur, när det i själva verket är människan själv som bär skulden.

Matsåke Bergström

Malören består till stor del av sten och sand. Fyrornet i trä från 1851 och kapellet från 1770 tronar högst uppe på ön på en liten ås.
Foto: Tord Gustafsson.

Malören – utpost i norra Bottenviken

Malören är ett naturreservat och Natura 2000-område på 1,8 km², varav 0,5 km² är land. Det ligger längst ut i Kalix skärgård, cirka 10 km SV om Haparanda Sandskäer. Genom sitt strategiska och isolerade läge längst uppe i Bottenviken drar det till sig en hel del fåglar, särskilt under vår- och höststräcket, varav några arter stannar för att häcka på ön. Under sommarhalvåret (1.6–31.8) ordnar Malören Lodge båttrafik ut till Malören från Norrkust Marina i Båtskärsnäs. Övrig tid får man använda egen båt eller chartra en båt. Vissa

MS Laponia på besök i den delvis raserade norra hamnen.
Foto: Tord Gustafsson.

år går det också att följa med MS Laponia som gör dagsexkursioner ut till ön från Kalix eller Luleå. I juli anordnas en kyrkhelg ute på ön. Då går det också att ta sig ut med chartrad båt.

Under en period var ön förmodligen det största fiskeläget längs Norrbottenskusten. Som ett exempel kan nämnas att år 1717 uppehöll sig 200 fiskebåtar, ägda av borgarna i Torneå och bönderna från Karlö (Hailuoto) i nuvarande Finland, på Malören. I dag finns här lämningar efter äldre fiskelägen i form av grunder, gistgårdar (stenfyllda gropar som användes för att staga stolpar för torkning av fiskenäret) och en labyrint. På ön finns ett fyrorn i trä byggt 1851 och ett åttakantigt kapell från 1770. Här finns också ett 15-tal fiskestugor och byggnader från lotstiden. Dessa används numera som fritidshus. I Lotsstugan och Fyrvaktarbostaden finns rum att hyra via Malören Lodge.

Malören var en lotsstation från mitten av 1800-talet fram till 1967, då den officiellt upphörde som en bemannad lotsstation. Upphörandet av lotsstationen var en del av moderniseringen av sjöfartssäkerheten i Sverige, där traditionella

lotsstationer gradvis ersattes av modernare teknologi och system för navigering och sjöfart. Efter 1967 har Malören inte längre fungerat som en permanent bemannad lotsstation, men området har behållit sin betydelse som en viktig plats för navigation och sjöfart i den nordliga delen av Bottenviken. Från Malören går farleder in mot Seskarö, Karlsborg och Axelsvik.

Ön är i stort sett trädlös och vegetationen utgörs av gräsbevuxen hed. På den södra sidan av ön finns en grund lagun med några skär. Här finns också en skyddad men grund hamn. En ny hamn i betong uppfördes på den norra delen av ön på 1960-talet men den klarade inte trycket från is-skruvning och är numera till stora delar raserad.

Besök av ornitologer

Under två veckor i slutet av september 2005 besöktes ön av fem skånska ornitologer. De kunde notera hela 96 arter under de 18 dagar som de vistades på ön, däribland rariteter som bredstjärtad labb, tajgasångare, kungsfågelsångare samt två s.k. tundratrutar (silltrutar av rasen heuglini).

Besöket 2005 gav mersmak så 2006 besöktes ön åter av 3 skånska skådare mellan 10.9–2.10. Denna gång var vädret lite ombytligt men trots detta sågs en sibirisk piplärka, mindre flugsnar-

pare och som kronan på verket en bergstajgasångare.

Även 2007 återkom en av dem, Hans Larsson, men denna gång var vädrets makter inte nådiga så det blev inte några vingbandare under den vecka som han vistades på ön.

Sedan dess har ön besökts av skådare i flera omgångar både vår och höst. Artlistan har efterhand utökats med många trevliga fynd av östliga och nordliga arter. Besöken visar att ön har en potential att leverera många fågelarter vid lämpliga väderförhållanden. Fåglarna observeras lättare här än på Haparanda Sandskär då de koncentreras till en mindre yta.

Fågellivet

Öns karaktärsfågel är silvertärnan. Numera är det också gott om vitkindade gäss som häckar på ön. Flera vadararter, däribland den alltmer minskande mosnäppan häckar. I tabellen nedan finns en artlista baserad på observationer rapporterade Artportalen 2000–2023. Totalt har där det rapporterats 190 arter, varav 32 arter har angetts med kriterierna säkerställd eller trolig reproduktion (markerade med H i tabellen). Många spännande fynd har gjort genom åren. Dessa har markerats i tabellen med fet stil.

Den gamla hamnen ligger i en grund lagun som lockar till sig änder och vadare. Foto: Hampus Lejon.

Numera häckar flera par av den vitkindade gåsen på ön. Foto: Tord Gustafsson.

Nedan kommenteras några av de intressantaste fynden. Observatörernas namn har utlämnats här men återfinns i Artportalen om du söker på respektive art.

Gravand, 1 hona 25–31.5 2017.

Årta, 1 hane rastade 20.5 2016.

Alförrädare, 2 honor rastade 23–27.5 2023.

Sjöorre, 1 hona på bo och 5 pulli 18.7 2018.

Svarthakedopping, 1 rastande 23.5 2016 och 2 ex. 27–29.5 2017.

Mindre strandpipare, 1 ex. 6.6 2016.

Skärsnäppa, 1 ex. rastande 29.9 2006, 31.5 2017 och 14.10 2022.

Tretåig mås, 1 2K rastande 23.5 2016.

Nordsjösilltrut, 1 stationär 25–30.5 2016.

Vitvingad trut, 1 2K rastande 5.8 2007.

Fjällabb, sträckande fåglar 1–5 ex. 26–27.5 2017 och 1 ex. 17.8 2022.

Bredstjärtad labb, 1 1K 24.9 2005, 1 ad. 21.5 2016, 2ex. 27.5 2017 och 1 ex. 30.5 2017.

Sillgrissla, 1 ex. förbiflygande 21.5 2016.

Gråhäger, 1 ex. sträckande SO 19.5 2016.

Bivråk, 1 ex. sträckförsök 6.10 2017.

Kungsörn, 1 ex. funnen död 19.5 2006.

Stäpphök, 2 1K förbiflygande 19–20.9 2022.

En videsångare, Norrbottens första, observerades på Malören.
Foto: Hampus Lejon.

Brun kärrhök, 1 1K sträckande SV 29.6 2006 och 1 hona sträckande NO 29.5 2015.

Sparvuggla, 1 ex. rastande 14.10 2022.

Tretåig hackspett, 1 ex. sträckande 20.10 2019

Jaktfalk, 1K-fåglar sedda 16.9 och 25–28.9 2005.

Berglärka, 1 ex. rastande 1–2.10 2006 och 7–10 2012.

Bergtajgasångare, 1 ex 2.10 2006.

Tajgasångare, 11 fynd av 15 ex. (minst) 19.9–30.9 åren 2005–2023.

Kungsfågelsångare, enstaka ex. sedda 30.9 2005, 19.10 2017 och 30.9 2023.

Videsångare, 1 ex. 25–26.9 2017.

Sibirisk gransångare, 1 ex. 22.5 2016, 2 ex. 29.9 2023 1 ex 30.9 2023.

Lundsångare, 1 ex. 24.5 2016 och 3.6 2022.

Rosenstare, 1 ad. 10.7 2021.

Tajgablästjärt, 1 2K+ hane 16.9 2021.

Mindre flugsnappare, 1 1K 26–27.9 2006, 1 ex. 11.9 2016 och 1 2K+ hane 23.9 2017.

Svart rödstjärt, 1 honfärgad 27–28.5 2015, 1 hane 28.5 2015, 1 hane 24.5 2016 och 1 honfärgad 31.5 2017.

Strömstare, 1 födosökande 19.10 2022.

Forsärla, 2 ex. rastande 13.10 2022.

Sibirisk piplärka, 1 ex. 20.9 2006 och 27.9 2017.

Steglits, 1 ex. 19.10 2022.

Tallspurv, 1 1k hane 20.10 2016.

Dvärgspurv, 1 ex. 16.9 2005, 1 sj. 4.6 2022 och 1 ex. 19.9 2022.

Andra fyndet på Malören av sibirisk piplärka gjordes 27.9 2017.
Foto: Hampus Lejon.

Tajgablästjärt. Foto: Hampus Lejon.

Tabell över antal fynd av fågelarter på Malören under åren 2000–2023. Data hämtade från Artportalen. Arter rapporterade med säkerställd eller trolig reproduktion har markerats med ett H, ovanliga arter med fet stil.

Art	Antal fynd						
Prutgås	5					Strandskata	21 H
Vitkindad gås	50	H				Ljungpipare	41
Grågås	29	H				Kustpipare	17
Spetsbergsgås	3					Tofsvipa	4
Sädgås	6					Fjällpipare	4
Sångsvan	37					Mindre strandpipare	1
Gravand	1					Större strandpipare	77 H
Skedand	6					Storspov	10 H
Årta	1					Småspov	13
Bläsand	31					Myrspov	7
Snattherand	3					Roskarl	35 H
Stjärtand	70	H				Brushane	63 H
Kricka	32					Myrsnäppa	10
Gräsand	31					Mosnäppa	51 H
Vigg	43	H				Skärsnäppa	3
Bergand	48	H				Sandlöpare	16
Alförrädare	1					Kärnsnäppa	87
Ejder	12	H				Kustsnäppa	12
Svärta	79	H				Spovsnäppa	5
Sjööorre	41	H				Småsnäppa	23
Alfågel	28					Morkulla	9
Knipa	55	H				Dvärgbeckasin	8
Salskrake	4					Enkelbeckasin	32
Storskrake	35	H				Smalnäbbad simsnäppa	12
Småskrake	44	H				Drillsnäppa	9
Tornseglare	6					Skogssnäppa	3
Gök	2					Rödbena	32 H
Ringduva	9					Grönbena	21
Trana	9					Svartsnäppa	11
Gråhakedopping	9					Gluttsnäppa	19
Skäggdopping	4					Tretåig mås	1
Svarthake-dopping	2					Skrattmås	22 H
						Dvärgmås	33 H
						Tundratrut	4
						Tundratrut/at-lantsilltrut	2
						Gråtrut	40 H
						Fiskmås	38 H
						Silltrut	40 H
						Östersjötrut	40
						Nordsjösilltrut	1
						Vitvingad trut	1
						Havstrut	22
						Skräntärna	12
						Småtärna	27 H
						Fisktärna	13 H
						Silvertärna	31 H
						Fjällabb	3
						Kustlabb	61 H
						Bredstjärtad labb	4
						Sillgrissla	1
						Tordmule	43
						Tobisgrissla	39
						Storlom	76
						Smålom	26
						Storskarv	66
						Atlantstorskarv	1
						Gråhäger	1
						Fiskgjuse	12
						Bivråk	1
						Kungsörn	1
						Sparvhök	31
						Duvhök	3
						Stäpphök	1
						Brun kärrhök	2
						Blå kärrhök	16

Havsörn	35		Ob. gransångare,	2		Sädesärla	92	H
Fjällvråk	6		underarterna			Trädpiplärka	55	
Pärluggla	2		tristis/abietis			Sibirisk pipplärka	2	
Sparvuggla	1		Lundsångare	2		Rödstrupig pipplärka	9	
Jorduggla	20		Sävsångare	1		Ängsdiplärka	114	H
Hornuggla	3		Svarthätta	7		Skärpiplärka	9	H
Göktyta	2		Trädgårdssångare	3		Bofink	43	
Tretåig hackspett	1		Ärtsångare	24		Bergfink	63	
Större hackspett	30		Törnsångare	1		Tallbit	6	
Jaktfalk	2		Kungsfågel	69		Domherre	19	
Pilgrimsfalk	12		Sidensvans	25		Rosenfink	7	
Stenfalk	79		Gärdsmyg	23		Grönfink	10	
Tornfalk	27		Trädkrypare	33		Vinterhämsling	6	
Lärfalk	9		Stare	3		Gråsiska	76	
Törnskata	3		Rosenstare	1		Brunsisiska	1	
Varfågel	49		Taltrast	81		Snösisiska	11	
Nötskrika	1		Dubbeltrast	15		Större korsnäbb	2	
Kaja	4		Rödvingetrast	73		Mindre korsnäbb	3	
Kråka	34		Koltrast	5		Bändelkorsnäbb	3	
Korp	40		Björktrast	68		Steglits	1	
Svartmes	4		Ringtrast	1		Grönsiska	38	
Blåmes	9		Grå flugsnappare	31		Lappsparv	36	
Talgoxe	33		Rödhake	75		Snösparv	33	
Sånglärka	65	H	Blåhake	60		Gulsparv	16	
Berglärka	2		Tajgablåstjärt	1		Tallspär	1	
Backsvala	13		Svartvit flugsnappare	11		Sävsparv	89	
Ladusvala	33		Mindre flugsnappare	3		Videsparv	23	
Hussvala	11		Svart rödstjärt	4		Dvärgsparv	3	
Stjärtmes	13		Rödstjärt	60				
Bergtajgasångare	1		Buskskvätta	21				
Tajgasångare	11		Stenskvätta	72	H			
Kungsfågel-sångare	3		Strömstare	1				
Videsångare	1		Järnsparv	49				
Lövsångare	72		Pilfink	5				
Gransångare	53		Gulärta	47				
Sibirisk gransångare	3		Forsärta	1				

Tord Gustafsson

Kustpipare i Vittangi 2023. Foto: Åke Flygare

Vittangi – rastplats för vadare

Vid Vittangi samhälle möts Torne älv och Vittangi älv och bildar näst intill ett deltaland med många små öar och grunda vikar som drar till sig både sjöfåglar och landfåglar. Vårar och höstar är fågel-tillgången särskilt stor när de rastar på sin väg från och till häckningsområdena med sångsvanen som dominerande art.

När vattennivån är låg framträder ett flertal grynnor som är populära födoplatser för rastande vadare. Detta år hade vi turen att få uppleva det från slutet på augusti och fyra veckor framåt. Därefter steg vattnet igen och vadarna försvann. Även på våren kan dessa grynnor framträda och dra till sig vadare om snösmältningen går sakta längre norrut. Så var det i maj 2020 med stora mängder ånder, gäss och vadare på plats.

I år hade vi besök av ett flertal kustpipare de här veckorna. Tidigare är de observerade vid två tillfällen i trakten, år 2020 och 2022. Jag och Benny Modig diskuterade detta och vår tro är att de nog besökt grynnorna här i många år när vattenståndet är lågt. Frånvaron av rapporter speglar som vid

alla arter i Torne lappmark det låga antalet aktiva skådare. Under vår- och sommarmånader hjälps siffrorna upp av tillfälliga besökare från våra sydligare trakter, men dessa är sällsynta på hösten.

Likaså kan man förvåna sig över att kärrsnäppan anses som ovanlig från 1 september. Vi hade dagligen observationer i år så länge grynnorna ej var översvämmade. Jag tolkar det även här att tidigare rapporter är få och inte alls speglar verkligheten. I stort sett dagligen noterades även större strandpipare och brushane.

2023 var ett fantastiskt vadarår då vi även hade besök av ett flertal spovsnäppor och småsnäppor under ett antal dagar. För spovsnäpporna var det första registreringen i Vittangi. Under våren noterades även mosnäppa och myrspov. Potentialen för vadarobservation är stor när vi tar i beaktande att roskarl rapporterades september 2022. När dessutom deltaområdet fungerar som jaktmark för havsörn, fiskgjuse, brun och blå kärrhök så är platsen väl värd ett besök på hösten.

Åke Flygare, Vittangi

är en obunden ideell förening som har som ändamål att samordna kungsörnsinventeringar i Sverige, förmedla och bistå med kunskap och handha uppgifter om kungsörnsförekomst på länsnivå (eller motsvarande) samt att aktivt verka för en livskraftig kungsörnspopulation med delbestånd i Sverige.

I mitten av oktober anordnade föreningen ett tvådagars **nordiskt kungsörnsymposium** i Umeå. Vid symposiet, som samlade 70 deltagare, utsågs Berth-Ove Lindström, Boden till hedersmedlem. Berth-Ove har under många år inventerat kungsörnar i Norrbotten län och även varit knuten till Kungsörn Sverige som resursperson.

Preliminära siffror från Naturhistoriska Riksmuseet för 2023 visar att det i Norrbottens län häckade

50 kungsörnpar, samma som 2022. År 2023 var generellt inte var något toppår för Nordens kungsörnar. I Sverige lyckades örarna i Norrbotten och på Gotland bra, i övriga län var det en viss nedgång i lyckade häckningar. Knappt 180 lyckade häckningar med nära 200 ungar totalt i Sverige.

Finsk forskning, med Ekaterina Karabanina vid University of Oulu i spetsen, har med genforskning visat att de nordiska örarna bildar en egen population med mindre genetisk variation än andra populationer i Sydeuropa och i Asien. Våra örnar är därför mer sårbara, särskilt som utbytet mellan populationerna verkar vara liten.

Nästa år hålls det Nordiska Kungsörnsymposiet i Finland.

Mer om Kungsörn Sverige kan du läsa på föreningens hemsida: kungsorn.se

Texten ovan är ett referat från nyhetsflash som publicerats på Facebook. Ett mer utförligt referat kommer i nästa nummer av Fåglar i Norrbotten.

Tord Gustafsson

NOF:s vinterfågelmätningfond till Ulf P Erikssons minne

Styrelsen för Norrbottens Ornitologiska Förening har beviljat medel från vinterfågelmätningssonden till följande allmänt tillgängliga vinterfågelmätningar:

- Hemvärnshuset Degerberget, Boden (Jan Andersson)
- Kronanskogen i Luleå vid stig/kraftledningsorsning mellan Fridhemsgatan och Armévågen (Tord Gustafsson)
- Tallbacka 8, Malmberget ca 10–15 m från en gångstig där många barn går förbi på sin väg till och från skola och dagis (Inge Karlson Alalahti)
- Fågelmätningen Gussöskiftet nära Furufjärden, Luleå (Jan-Axel Sundin)
- Fågelmätningen Gäddvikssundsvägen samt
- Fågelmätning. V Storträskmyran på vägen mot Hertsöträsk, Luleå (Strandskatorna).

Vinterfågelmätningen i Kronanskogen, Luleå. Foto Tord Gustafsson.

Om du vill besöka fågelmätningarna så finns de flesta lokalerna inlagda i Artportalen.

Besök gärna matningarna och tag med frön, talg och annat gott som fåglarna gillar!

Skäggdopping med unge i Mjölkkuddstjärn. Det är en fin bild på livet i sjön.

Havsörn och fiskgjuse som slåss. Fiskgjusen verkade inte gilla att örnen var i närheten så den attackerade och lyckades jaga bort den.

Gustav Haapalahti – passionerad, nybliven fågelfotograf

Vi som följer facebookgruppen ”Norrbotten fåglar” har frapperats av Gustavs fina fågelbilder. Jag blev nyfiken på vem Gustav är och bad honom att presentera sig för läsarna av Fåglar i Norrbotten.

Till professionen är Gustav (46 år) systemutvecklare på Saab AB i Luleå. Sitt intresse för fåglar fick han under pandemin då han skaffade sig en systemkamera och började fotografera fåglar. Samtidigt gick han med i NOF för att stödja det arbete som föreningen gör.

– Jag köpte en kamera för att börja fotografera och fastnade för fåglar då det finns så mycket att se och de är hyfsat lättillgängliga att fotografera. När jag sedan fotograferat ett tag så blev det intressant att se hur olika arter beter sig på olika sätt med sina egenheter.

Den utrustning som Gustav använder är en Sony A7 IV med Sonys 200–600 mm objektiv.

Innan han köpte systemkamera så använde Gustav diverse småkameror. Det blev mycket roligare med riktig utrustning, säger han.

Favoritområden som Gustav gärna besöker är Gräsörenbron på våren. På grund av det öppna vattnet så finns där alltid fåglar som flyger över bron och havsörn är en vanlig besökare. Lite senare på våren, när ängarna börjar smälta fram, så går färden till Ersnäs, Mörön och Alviksgården där det finns mycket att fota.

– Jag brukar ta några bilturer runt Persöfjärden också på våren. På senvåren och sommaren så finns det mycket trevligt att fota i Mjölkkuddstjärn och eftersom jag bor så nära så blir det många korta besök dit. Hötrasket brukar jag besöka på sommaren och hösten. På hösten brukar gråhäger hänga där. På vintern är det väldigt trevligt att besöka de skogsmatningar som entusiaster har på

Ägretthäger vid Mjölkdustjärn. Lyckades få fina foton på denna i Norrbotten ovanliga fågel.

olika ställen i länet. Där kan man få fina närbilder på diverse fåglar, säger Gustav.

I somras gick färden till Spanien och Norge och då var kameran med. Det är kul att se arter som man inte ser i Norrbotten, menar Gustav.

– Jag har inte en favoritfågel, men fiskgjuse är fascinerande. Att de kan se en fisk från hög höjd och sedan dyka och ta den är imponerande. Havsörn och andra rovfåglar är också roliga att titta på och fotografera. Hona av blå kärrhök har ett ganska unikt utseende som jag gillar, de ser nästan ut som en uggle i ansiktet.

– Sothöna är en annan fågel som är intressant. Den kan gå från att äta växter i lugn och ro till att målinriktat med huvudet nedfällt simma snabbt över halva sjön för att jaga i väg någon fågel den inte verkar gilla.

På vintern när det är mörkt och många fåglar har flyttat söderut så övergår Gustav till att fotografera natthimlen.

– Galaxer, nebulosor och norrsken är det jag fotograferat mest. För att fotografera astronomiska objekt så rekommenderar jag att använda en star tracker för att kompensera för jordens rotation, annars är det svårt att få de exponeringstider som krävs.

Tord Gustafsson (text)

Gustav Haapalahti (foto)

Sothöna som jagar bort en vigg som den inte verkar gilla.

Tornseglare som jagar insekter. Denna fågel är svår att fota och det krävs lite tålamod då den flyger fantastiskt fort.

Sparvhök som jag såg ätandes på sitt byte i ett dike. Jag kom väldigt nära då jag satt i bilen och fotade.

Gråhäger i regnet över
Höträsket. Jag tycker det blev
en fin bild med regnet och alla
färger i bakgrunden.

Utsättningsgäss vid den nya utsättningsplatsen i Gällivarefjällen. Notera GPS- halsbandet med solceller på fjällgäsen i mitten.
Foto: Projekt Fjällgås.

Kort inblick i fjällgåsarbetet 2023

Bevarandearbetet för att skydda den akut hotade fjällgäsen är ett arbete som pågått under många år och har minst två gånger lyckats rädda arten från utdöende i Sverige. Första gången vid bevarandearbetets start i början av 1980-talet, andra gången under fjällgåspopulationens bottenår 2012–2014 då endast 30–40 fjällgäss återstod i landet.

Glädjande nog har vi sedan dess sett en sakta men stadigt ökande population av fjällgäss vilket också lett till att bevarandearbetet gått över i en ny fas, i strävan efter en livskraftig fjällgåspopulation i Sverige. Detta har bland annat inneburit försök med att återetablera en häckplats för fjällgäss i Gällivarefjällen. Med hjälp av utsättningar, av i fångenskap uppfödda, fjällgäss var målet att fjällgässen på grund av sin starka ortstrohet skulle återvända och häcka på den utsättningsplats där de lärde sig flyga. Skillnaden med utsättningsplatsen i Gällivarefjällen i jämförelse med den traditionella utsättningsplatsen i Arjeplogsfjällen är att det i Gällivarefjällen är osäkert huruvida det finns äldre artfränder vilka de unga utsättningsgässen kan knyta an till och slå följe med under flytten söderut.

Utsättning i Gällivarefjällen

Alla fjällgäss som sätts ut är märkta med individuella färgringar för att möjliggöra spårbarhet och uppföljning. Första utsättningen i Gällivarefjällen skedde år 2020 och följdes av ytterligare utsättningar 2021 och 2022. Under 2022 sågs fjällgäss i området men det kunde aldrig säkert sägas vara återvändande utsättningsfåglar. Men våren 2023 kunde vi bekräfta de första återvändande utsättningsfåglarna till Gällivarefjällen. 2023 skulle även visa sig vara det år då vi för första gången kunde bekräfta att återvändande fjällgäss i Gällivarefjällen tog sig an de unga utsättningsgässen och "guidade" dem söderut under höstflytten. Detta konstaterande kunde göras tack vare information från de sändarhalsband vilka monterats på en del av utsättningsfåglarna under åren med utsättningsförsök i Gällivarefjällen (2020–2023).

Den aktuella flocken som kunnat följas under hösten 2023 består av årets utsättningsgäss samt återvändande äldre artfränder och dessa använde rastplatser vilka annars inte besöks frekvent av fjällgäss. Ornitologer vid dessa rastlokaler är

sannolikt inte bekanta med fjällgäss och därför är sannolikheten stor att dessa fåglar förblivit oupptäckta utan hjälpen från GPS-sändarna. Fjällgäss är svåra att upptäcka när de uppehåller sig i stora flockar av andra gäss. Det krävs ett tränat öra för att uppfatta locklåten eller en envis observatör för att upptäcka dem.

Erfarenheter från tidigare utsättningar av fjällgäss i Arjeplogsfjällen visar att när gässen lyckas hålla ihop och flytta tillsammans i en större grupp, särskilt om flyttningserfarna artfränder ingår i flocken är sannolikheten stor att de återvänder till utsättningsområdet nästa vår. Detta resultat är därför extra glädjande och inger hopp och motivation till att fortsätta bevarandearbetet.

Bra häckningsresultat i Arjeplogsfjällen

För fjällgässen vilka häckar vid det traditionella häckningsområdet i Arjeplogsfjällen var 2023 återigen ett bra häckningsår. Redan från 16 juni sågs de första fjällgäsfamiljerna med avkomma. Totalt observerades 12 par med 30–31 ungar plus två par vilka misslyckats med sin häckning men i stället tagit sig an 2023 års utsättningsfåglar från Arjeplogsfjällen. Senare under höststräcket återsågs 10 par med totalt 24 ungar, vilket är ett gott resultat men som ändå visar på betydande förluster i häckningsområdet. Vi kan dock inte utesluta att fler familjer upptäcks under vintersäsongen och att siffrorna kan komma att justeras. De senaste tre åren har åtminstone 70 fjällgäsungar noterats efter häckningsperioden, jämfört med 60 under hela perioden 2012–2020.

Fyra utsättningsgäss vid utsättningarna i Arjeplogsfjällen 2023 försägs med GPS-sändare och tack vare information från dessa, har utsättnings-

Kartan visar hur 2023-års GPS-märkta utsättningsgäss från Gällivarefjällen flög söderut under hösten.

gäss redan återsetts på plats i Nederländerna för övervintring.

Tack till våra sponsorer och samarbetspartners

Projekt Fjällgås är tacksamma till alla som stöttar vårt arbete i stort och smått. År 2023 riktas särskilt tack till LKAB för deras finansiella stöd till NOF vilket bland annat möjliggjorde inköp av fem GPS-halsband till fjällgås. Andra som bidragit ekonomiskt till bevarandearbetet för fjällgås 2023 är Naturvårdsverket, länsstyrelserna i Norrbotten och Västerbotten, stiftelsen Alvens fond för fågelskydd, Linköpings fågelklubb och Göran Gustafssons Stiftelse för natur och miljö i Lappland.

Sarah Nordlinder, Projekt Fjällgås

Skräntärnebon räknas och märks ut.

Figur 1. De GPS-försedda fåglarnas rörelsemönster kan följas.

Ett bra år för skräntärnan

Här följer en resumé kring arbetet i Projekt Skräntärna utanför Rödkallen 2023. Jag har varit aktiv i projektet sedan 2020, dessförinnan skötte den framlidne Lars Harnemo arbetet med Luleåkolonin i många år. Projekt Skräntärna bedrivs av BirdLife Sverige och syftar till övervakning av skräntärnan genom inventering, övervakning och ringmärkning. Vi samarbetar med länsstyrelsen som på uppdrag av Naturvårdsverket bedriver åtgärdsprogram för att bevara arten.

Arbetet kring Projekt Skräntärna är omväxlande och innefattar förutom härliga dagar i skärgården en hel del logistik och teamwork. Som tur är så finns flera engagerade medhjälpare. Säsongen inleds i slutet av maj då skräntärnorna anländer och bestämmer plats för kolonin. De senaste åren har samma sandbank på Storgrundet, utanför Rödkallen varit favorit. Förutom inventering av bon bevakas kolonin årligen av webbkamerautrustning, på så vis kan både beteende och eventuell predation observeras utan att störa fåglarna.

Ringmärkning sker både på land och med hjälp av en liten båt som projektet införskaffade 2022.

Däriigenom kan ungar som flyr ut i vattnet håvas in och märkas, är de stora nog kan de förses med GPS-logger. GPS-logger möjliggör observation av individens förflyttning under lång tid. Flytten söderut på sommaren är särskilt spännande att följa, de flesta verkar söka vinterviste söder om Saharaöknen. Se figur 1.

Vanliga hot för skräntärnan är havsörn eller opportunisterna som gråtrut, kråka och korp, samt prederande däggdjur. Tidigare år har räv och grävling skyddsjagats på Storgrundet/Rödkallen. Länsstyrelsen utförde slirjörning på Storgrundet 2022 vilket kan ha bidragit till minskad predation av korp och kråka. 2023 har varit ett relativt bra år för skräntärnan på Storgrundet med 75 häckande par, 74 ringmärkta ungar och 4 GPS-försedda.

Är du intresserad av att hjälpa till ute på Rödkallen till sommaren? Hör gärna av dig till

Sarah Bohman Stenvall

070-635 89 76

sarah.stenvall@gmail.com

Bildpotpurri från ringmärkningen (Foto: Sarah Bohman Stenvall och Gunborg Stenvall)

Intressant fenomen, ett "attrappägg" i form av en sten.

GPS-loggern installeras.

Solcellsdriven övervakningsutrustning.

Gunborg Stenvall antecknar vid ringmärkning av skräntärna. Ung, snart flygg skräntärna.

Boinventering, det gäller att ta det försiktigt bland de välmaske-
rade äggen.

Fågelhåvarbåten i arbete.

Vitryggig hackspett på stödutfodring. Foto: Berth-Ove Lindström.

Vitryggsåret 2023

Länsstyrelsen fortsätter i samarbete med ornitologer att stödutfodra vittryggig hackspett i länet. Två bekräftade parbildningar inledde året och paret kunde följas under vinter och vår. Ett av paret är detsamma som fick ut flygga ungar 2022. I år lyckades vi lokalisera häckningen som tyvärr avbrutits. Om det andra paret häckade kunde inte konstateras trots eftersök. Under första halvan av året har ytterligare en handfull vittryggiga hackspett varit synliga i länet.

När stödutfodringarna startade upp igen i oktober dök glädjande nog paret som fick ut ungar 2022 upp igen, för tredje året i rad. Även det andra paret från i vintras har dykt upp på samma gårdsmatning. Stödutfodringsinsatserna pågår som tidigare fram till våren. Därefter försöker vi hitta bohål i områden med kända revir, om dessa

inte redan upptäckts under tiden stödutfodringen pågätt. Vi hoppas nu på lyckade häckningar 2024!

Under 2024 planerar länsstyrelsen även att påbörja skötselinsatser inom skyddade områden som är lövdominerade och utgör lämpliga biotoper för vittryggig hackspett. Det handlar främst om att ta bort gran för att öka ljusinstrålningen, men kan även handla om åtgärder för att skapa död ved. I övrigt bevakas relevanta områden gentemot skogsbrukets intressen och samverkansdiologer förs med skogsbolagen. I arbetet med Åtgärdsprogrammet för vittryggig hackspett är målet att häckande par blir ett årligt och vanligt fenomen i länet.

Alexandra Lindmark

Jakfalksinventeringen i Norrbotten 2023

Under flera år har vi observerat en minskning i antalet häckande jaktfalkar under vår sommarkontroll. Detta väcker frågan om vi kanske missar några par under våren, då vi inte längre utför vårvinterkontroller.

För att undersöka detta närmare genomförde vi en intensiv undersökning under vintervintern. Under två veckor inventerade vi det södra området, som omfattar Sarek, Padjelanta och Stora Sjöfallets nationalparker.

Innan vi påbörjade fältarbetet samrådde vi med alla lokala samebyar för att säkerställa att våra aktiviteter inte skulle störa deras verksamhet. Vi anpassade vårt arbete efter deras behov,

Fjället Slugga i motljus under en dag med lite sämre väder.
Foto: Johan Ekenstedt.

Johan Falck spanar efter falkar under nästan idealiska förhållanden. Oftast spanar man av klipporna med handkikare för att hitta lämpliga bo områden. Sedan används tubkikaren för att hitta sittande falkar och boplatser. Foto: Johan Ekenstedt.

specifikt deras önskemål om att vi inte skulle vara i området när de kom upp med sina renar i början av april.

Inventeringsteamet bestod av Johan Ekenstedt och Johan Falck, båda erfarna i vårvinterinventeringar av fågelliv. Det var en utmaning att täcka hela det stora området inom den begränsade tid vi hade, särskilt med tanke på det oförutsägbara och ibland svåra vädret i fjällregionen.

För att effektivisera arbetet införskaffade vi ljudboxar för inspelning. Dessa användes strategiskt på platser där vi tidigare inte observerat någon aktivitet. Genom att spela in ljud på dessa platser kunde vi fastställa frånvaron av jaktfalkar i reviren utan att behöva göra lika många fysiska besök. Resultaten och effektiviteten av denna metod framgår av vår utvärdering av ljudboxarna.

Vi utgick från Kvikkjokk och fick tillstånd att använda Länsstyrelsens stugor i området, men det är osäkert om vi får använda dessa i

Snöskotern gjorde att vi hann besöka alla klippor i området minst en gång, men ofta 2–3 gånger. Det skulle vara bättre att använda skidor, men det skulle ta tre-fyra gånger så lång tid. Foto: Johan Ekenstedt

Jaktfalksungar vid häcklokal. Den här klippan var väldigt låg och riskfri att klättra ner till. De flesta bon finns i större klippor med många lösa stenar. Foto: Johan Ekenstedt

framtiden. Det skulle göra det mer komplicerat, man är inte lika effektiv om man tältar eller bor i öppna stugor som ligger i utkanterna av området.

Fältdarbetet flöt på bra, vädret var varierande och levererade både vind, snö och sol. Det största missödet var att Johan Ekenstedt blir magsjuk när han var ute på fjället och under färden till en anläggning med rinnande vatten och el så välte han med skotern och knäckte sina turskidor. Som tur var sammanföll det hela med dåligt väder och vi förlorade bara en halv dags fältdarbete.

Vi hittade en ny lokal med två jaktfalkar, annars var det väldigt lite med observationer av jaktfalk. Det styrkte våra misstankar om en populationsminskning. Vi inledde säsongen den 26 mars och avslutade den 5 april. Sedan var det en hel del praktiskt arbete både före och efter plus några dagars arbete med att kontrollera ljudboxarna.

Sammanlagt hade vi 4 par med jaktfalkar vid lämpliga klippor och 2 ensamma fåglar vid klippor under vårvintern. Det är betydligt sämre än när vi gjorde kontroller under perioden 1996–2006. Vi kan givetvis ha missat något enskilda par, men många självklara revir som inte är svåra att kontrollera under vårvintern var tomma.

Sommarkontrollen

Under 12–13 juni så genomförde Inge Karlsson Alalahti, Johan Ekenstedt, Therese Wätz och Berth-Ove Lindström en sommarkontroll av jaktfalk med helikopter. Det gick bra att besöka alla planerade boplatser, vädret var hyfsat. Området som undersöktes var från Silvervägen i söder till norr om Torneträsk i norr.

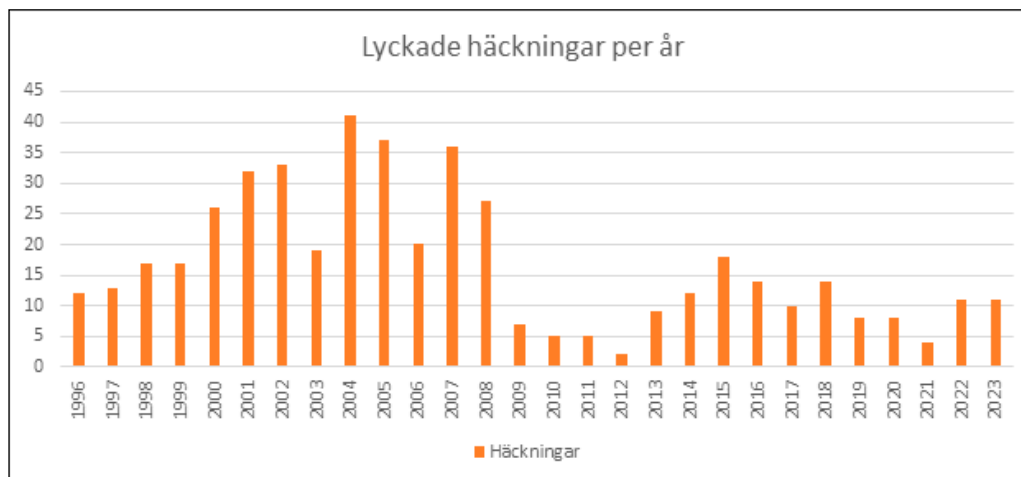
Vi hade 3 lyckade häckningar med 10 ungar i området som vi besökte under vårvintern. Totalt hade vi 11 lyckade häckningar med sammanlagt 30 ungar i det området som vi besökte under sommarkontrollen.

Vi ringmärkte tre jaktfalksungar, de andra häckade på väldigt otillgängliga klippor som var för farliga för att klättra på.

Vi som driver projektet blir bara äldre för varje år som går och om projektet ska fortleva så krävs det att nya förmågor kommer in. Därför bjöd vi in fem skådare från Birdlifes ungdomssektion. De kom upp samtidigt som vi genomförde sommarkontrollen och fick spana efter jaktfalk i fjällmiljö. Vi hoppas att vi kunde väcka intresset för fågelskådning i den svenska fjällkedjan, den är ju mer krävande än vanlig skådning är i södra Sverige.

Fågelskådare från Bidlifes ungdomssektion. Foto: Berth-Ove Lindström.

Figur 1. Antalet lyckade häckningar per år. Observera att under 1996–1999 besöktes delar av kirunafjällen och parkblocket. Under 2009–2012 besöktes bara parkblocket. Övriga år besöktes större delen av Norrbottens fjällvärld.

Diskussion

Det har skett kontroller av jaktfalkshäckningar i Norrbotten varje år sedan 1996, men olika stora områden har besökts, se figur 1. Om man jämför perioden 2000–2008 och 2013–2023 då någorlunda samma område har besökts, då ser man en tydlig minskning. Även fast vi lade ner tid på en vårkontroll 2023, så har vi färre lyckade häckningar än normalt.

Vi kan därför stärka våra misstankar om att jaktfalkspopulationen har minskat i Norrbotten. Det är högst oroande, samtidigt som det är svårt att utföra några vettiga åtgärder för att motverka det hela eftersom de troligaste orsakerna är klimatet eller födotillgången.

Klimatet kan på enskilda år göra att häckningsresultatet blir sämre. Om det är dåliga förhållanden under parningsstiden och äggläggningen så blir det färre ungar det året även om tillgången på föda är bra.

Klimatet kan också påverka riptillgången och om det finns färre ripor så blir det färre häckningsförsök och flera år med sämre riptillgång gör att jaktfalkspopulationen minskar.

I vissa områden kan det finnas få korpbon, men vi har sett lämpliga korpbon i många tidigare produktiva revir som nu är tomma. Vi tror därför inte att det är brist på lämpliga boplatser.

I Norge har man sett en nedgång i antalet dalripor och fjällripor sedan 2008. Det var cirka dubbelt så många under perioden 1993–2007 jämfört med 2008–2022 (Statistisk sentralbyrå). Eftersom populationen är gemensam i Sverige och Norge så är situationen säkert likadan

Övre delen av Rapadalen. I år var det mer snö än vanligt under sommarkontrollen. Foto: Johan Ekenstedt

här. Denna minskning sammanfaller tidsmässigt med jaktfalkarnas nedgång.

Tack till WWF, Birdlife Sverige, LKAB, Länsstyrelsen i Norrbotten och Göran Gustafssons stiftelse som var med och hjälpte oss att genomföra årets jaktfalksinventering.

Johan Ekenstedt

BirdLife
SVERIGE

Pilgrimsfalk i Norrbotten 2023

Efter 2 år med fågelinfluensa var vi spända på att se om falkparen var tillbaka där de tidigare år haft lyckade häckningar, och inte minst om det alls skulle bli någon häckningsframgång, då ungar är mer känsliga för influensa.

Första rapporten om pilgrimsfalk på häckningslokal kom den 9 april och innebar starten på årets pilgrimsfalksår. De flesta pilgrimsfalkslokaler är besatta runt 1 maj, det kan bli konkurrens om de bästa platserna så det gäller för falkarna att tidigt ha kontroll på sina häckningslokaler så att inga andra tar över. Under maj och juni kontrollerades ett antal häckningslokaler genom att leta t.ex. spillning eller fjädrar från pilgrimsfalkar. Man önskar förstås i första hand att ha visuell kontakt, och även se var pilgrimsfalkarna har årets bo. Första veckan i juli kom Kent Nilsson och Sture Orrhult upp från södra Sverige och gjorde den sedvanliga standardruten med kontroll av 30 häckningslokaler där pilgrimsfalksungar blev ring- och färgmärkta.

Resultat 2023

Pilgrimsfalk är en av få fågelarter som invente-

ras och där häckningsresultat kontrolleras i hela Sverige. 2023 hittades i Sverige 166 lyckade häckningar med 415 ungar. 310 pilgrimsfalks-ungar blev ring- och färgmärkta.

I Norrbottens län kontrollerades 96 lokaler. Vi fann 33 lyckade häckningar som tillsammans producerat 96 ungar. Fem häckningar misslyckades. Vi får gå tillbaka till slutet av 1990-talet för att se ett lika lågt häckningsresultat som det har varit 2021–2023. Under 2022 hittades 35 lyckade häckningar med 83 ungar i Norrbotten; så årets resultat var något starkare med avseende på antal ungar.

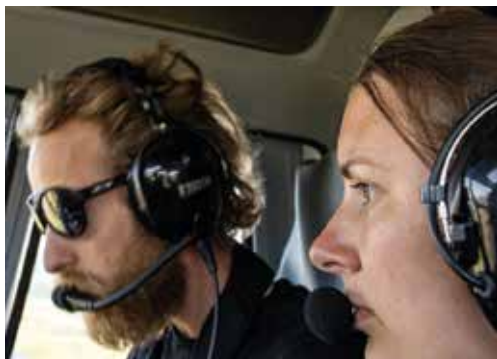
Förhoppningsvis är det bara några år med nedåtgående häckningsresultat men fortsätter trenden med minskat antal häckningar är det allvarligt. Då CV 19 och fågelinfluensa fortsätter att finnas kvar i vår miljö, samt att andra sjukdomar och nya miljögifter dyker upp, så finns all anledning att fortsätta att övervaka populationen av en toppredator som pilgrimsfalk, både i Norrbotten och övriga Sverige. Fågelinfluensan var säkerligen en bidragande orsak till nedgången då hälften av alla av SVA undersök-

ta pilgrimsfalkar hade influensa. Fågelinfluensa behöver inte innebära död, utan kan sätta ner allmänkonditionen så kraftigt att häckning uteblir eller att häckningsresultatet påverkas. 2023 har fortsatt med influensautbrott under sommarperioden med mycket höga dödstal bland kolonihäckande arter såsom måsar, tärnor och alkfåglar. Dessa fågelgrupper är vanliga födoval för pilgrimsfalkarna. På så vis exponeras falkarna för smitta. Hösten och tidiga vintern 2022–23 hade ett antal pilgrimsfalkar med fågelinfluensa påträffats. Även mitt under häckningssäsong påträffades en adult häckande pilgrimsfalk i Hal-land med fågelinfluensa.

Sammanfattningsvis kan vi säga att vi sett ytterligare ett annorlunda år för Norrbottens pilgrimsfalkar, dessvärre med en minskning av populationen. Under början av sommarkontrollen hittade vi endast ett fåtal häckningar i södra Norrbotten d.v.s Boden, Överkalix, Älvsbyn, Piteå, Arvidsjaur och Arjeplog. En gissning är att flera av pilgrimsfalkarna på de gamla kända häckningslokalerna har blivit sjuka i fågelinfluensa och dött. Häckningsresultatet i norra Norrbotten d.v.s. Jokkmokk, Gällivare och Kiruna var betydligt bättre. En förklaring skulle kunna vara att de nordliga falkarna har en annat övervintringsområde längre österut, där det inte har varit utbrott av fågelinfluensa. Detta är dock spekulationer, men det vore lärorikt att förse ett antal falkar med GPS-logger för att i detalj studera deras flyttmönster.

Inventeringsarbete – helikopter-kontroll Gällivare och Kiruna

Under den andra veckan i juli kontrollerade vi ca 60 häckningslokaler i Gällivare och Kiruna kommun. Vi fick hjälp med inventering och ringmärkning av Mikaela Sandgathe och Thorbjörn Blix. Mikaela organiserar ringmärkningen av pilgrimsfalkar i södra Sverige. Thorbjörn är med och inventerar i Östergötland. Det är glädjande att det har kommit en yngre generation av personer som vill fortsätta jobba med inventeringar och ringmärkning av pilgrimsfalkar.

Thorbjörn Blix och Mikaela Sandgathe är båda duktiga klättrare och falkentusiaster.

Mikaela med en myrhäckande pilgrimsfalkunge.

Båda är duktiga klättrare och de klarade av att inventera i branterna, kursudalarna och på de stora myrarna.

*Berth-Ove Lindström, Pilgrimsfalk Sverige
(text och foto)*

Till minne av Valdemar/ Valle Berggren 1933-2023

I slutet av november lämnade Valdemar oss, han somnade in på Sunderby sjukhus.

Valdemar var initiativtagare till att bilda Norrbottens Ornitologiska Förening 1978. Han blev också föreningens första ordförande 1978 och var det fram till 1983. Valdemar var en riktig föreningsmänniska. Förutom NOF var han också aktiv i Naturskyddsföreningens länsförbund 1971–1980 och i föreningen Norrbottens flora. Han var en skogsornitolog under hela sitt liv och hans favoritfåglar var ugglor, särskilt lappuggla och slaguggla. Valdemar kontrollerade sina slaguggleholkar ända till 87 års ålder.

Valdemar var aktiv också i skogsbruksfrågor. Han bildade skogsgruppen Bodengruppen som han var aktiv i 1975 – 1980. Bodengruppen bestod av några ornitologer som tillsammans med Valdemar inventerade skogsområden i Bodens kommun och kontrollerade ca 200 boplatser av rovfåglar och ugglor årligen. Det Valdemar kanske var först med som ornitolog i Sverige var att ha dialog och exkursioner tillsammans med skogsbrukets personal, Skogsvårdsstyrelsen och Länsstyrelsen. Han insåg tidigt att det fanns be-

Valdemar var NOF:s förste ordförande.

hov att inte bara skydda skog som naturreservat utan att det också var nödvändigt med hänsyn i den brukade skogen och att spara kantzoner kring bäckar, sjöar, branter och runt rovfågelbon.

Valdemars lugna personlighet och långa erfarenhet och kunskap om Norrbottens natur gjorde att han var en klippa för naturvårdsorganisationerna i Norrbotten. Han hade ett stort engagemang i att skriva artiklar och rapporter om olika artgrupper i länet. Valdemar jobbade många år som byggnadsingenjör och arbetade med olika byggprojekt i hela Norrbotten, och var alltid intresserad av att följa med i samhällsutvecklingen. Han var engagerad i sin hembygd och med som skribent i boken om Svartbyn, en av Bodens äldsta byar. Det har varit många ornitologer både svenska och utländska, som besökt Valdemar och hans familj.

Valdemar fick ett långt, intressant och engagerat liv. Vi kommer att minnas honom som den stabila klippa och förebild han var som människa, och saknaden är stor för oss som hade förmånen att ha haft honom som vän och kamrat. Han fattas oss mycket.

Berth-Ove Lindström (text och foto)

Ännu vid 87 års ålder kollade Valdemar sina slaguggleholkar.

Vi söker styrelseledamöter

Du som vill vara med och göra vår förening ännu bättre har nu chansen att anmäla ditt intresse. Vi behöver nya styrelseledamöter. Idag består styrelsen av 5 ordinarie och 3 suppleanter. Under årsmötet 2024 är det aktuellt att välja en ordinarie på 1 år samt tre på 2 år. Dessutom ska tre suppleanter väljas på 1 år.

Eftersom alla styrelsemöten sker digitalt (via Zoom) så spelar det ingen roll var i länet du befinner dig. Vi eftersträvar att få en bra geografisk

spridning samt en köns- och åldersmässig fördelning med fler kvinnor och yngre personer. Dessutom är det bra om vi får en blandning av de som vill jobba med medlemsfrågor, PR och fågel-skyddsärenden.

Känner du att du är rätt person så kontakta Ulla Sundberg i vår valberedning på telefon 070-699 71 67 eller epost:

ulla.sundberg@telia.com så får du veta mera.

Välkommen till ett nytt skådarår 2024 med Norrbottens Ornitologiska Förening. Foto: Tord Gustafsson.

Dags att betala medlemsavgiften för 2024

Det är nu dags att betala in medlemsavgiften för 2024. Använd inbetalningskortet som följer med tidningen eller betala in via internetbank till plusgirokonto 433 17 33-8. Glöm inte att ange ditt namn. På grund av ökade kostnader för porto och tryckning av Fåglar i Norrbotten har vi höjt avgiften jämfört med tidigare år.

Svenskt medlemskap i NOF:	240 kr
Medlemskap upp t.o.m. 20 år:	100 kr
Utländskt medlemskap i NOF:	360 kr
Familjemedlem utan tidning:	30 kr, per person

Studie
främjandet

Vårvinterprogram NOF 2024

Varmt välkommen till NOF:s aktiviteter under vintern! Aktiviteterna är kulturaktiviteter i samarbete med Studiefrämjandet.

För att underlätta din planering har vi varudeklarerat exkursionerna:

- I - För nybörjare och familjer. Vi färdas i bil och går sällan någon längre sträcka
- II - För den något mer inbitne. Här kan det bli någon längre promenad, även utanför vägar och stigar.

Vid bilexkursioner rekommenderar vi samåkning och att varje passagerare betalar 8 kr per mil till bilföraren.

Observera att programpunkter kan läggas till under året! Håll utkik på vår hemsida: www.nof.nu.

Fredag 26 – måndag 29 januari

Vinterfåglar inpå knuten (I)

"Vinterfåglar inpå knuten" är BirdLife Sveriges största enskilda evenemang. Den sista helgen i januari räknas fåglar vid fågelborden runt om i landet. Helgen är förlängd med fredag och måndag för att också förskolor och skolklasser ska kunna delta.

Mer info finns på www.birdlife.se. Där framgår också hur du ska rapportera.

- Artbestämda observationer räknas (t ex inga obestämda korsnåbbar)
- Klamrade arter räknas inte.

Rapportera samma dag före kl. 24.00 lagnamn, delta-gare, sträcka samt sedda arter till:

Tord Gustafsson, gustafssontord@gmail.com.

Gå ihop med likasinnade och bilda ett lag!

Studiecirkel våren 2024 i Kiruna

Rara sångare i norr

Vi kommer att genomföra en studiecirkel i Kiruna om sångare som kan påträffas i Torne lappmark. Starten är planerad till senare delen av februari 2024.

Kontaktpersoner: Barbro Hermansson, 070-527 91 16 barbrohermannsson8@gmail.com och Lotta Nygård, 073-091 92 52 masklotta@hotmail.com

Lördag 17 februari

Vinterfågelracet (I-II)

Det blir åter dags att i vänskaplig anda tävla om hur många arter man i lag kan lyckas se under en vinterdag. Reglerna i korthet:

- Sätt ihop ett lag av ivriga raceare och hitta på ett bra lagnamn.
- Bestäm om laget skall delta i miljöklassen – dvs. utan motorfordon till hjälp, eller i öppna klassen.
- Mät sträckan som färdats. Vid lika antal arter i öppna klassen vinner laget med kortaste sträckan.
- Räkna så många sedda/hörda arter laget kan få ihop under dagen inom länets gränser mellan kl. 08.00 och 15.00.
- Laget skall utgöra en samlad grupp, dvs. det är inte OK att dela upp laget för att besöka fler platser. Det räcker dock att en person i laget hört eller sett en art för att arten ska räknas med.

Lördag 16 mars

Årsmöte och bildvisning

NOFs årsmöte hålls i år i Luleå.

Årsmötesprogram:

- Årsmötesförhandlingar
- Gemensamt fika (kostnadsfritt)
- Bildvisning med temat "Luftens giganter" av fotograf Peter Rolén, Taigabild

Tid och plats: kl 14.00 Studiefrämjandet, Kyrkogatan 2, Luleå

Kontaktperson: Ulf Öhman, tel 070-600 80 80, ulf.ohman00@gmail.com.

INNEHÅLL

Vintern är här.....	2
Malören – utpost i norra Bottenviken.....	3
Vittangi – rastplats för vadare.....	9
Kungsörn Sverige.....	10
Gustav Haapalahti.....	11
Fjällgåsarbetet 2023.....	16
Ett bra år för Skräntärnan.....	18
Vitryggsåret 2023.....	22
Jaktfalksinventering i Norrbotten 2023.....	23
Pilgrimsfalk i Norrbotten 2023.....	27
Till minne av Valdemar Berggren.....	29
Vårvinterprogram 2024.....	31

FÅGLAR I NORRBOTTEN

utges av

Norrbottnens Ornitologiska Förening
och utkommer med 4 nummer per år.

Årgång 42

ISSN 0281-6903

Ansvarig utgivare

Ulf Öhman

Redaktionskommitté

Nisse Sundberg, Ulf Öhman,
Tord Gustafsson

Omslag

Mindre hackspettar
av Matsäke Bergström

Produktion/Tryck

ByaTryck/Luleå Grafiska 2023

NORRBOTTENS ORNITOLOGISKA FÖRENING

c/o Ulf Öhman

Kompanivägen 35, 974 44 Luleå

Pg 433 17 33-8

nof.nu

ulf.ohman00@gmail.com

Norrbottnens Ornitologiska Förening (NOF)

är en regionalförening av

SOF-BirdLife Sverige.

NOF har Norrbottens län

som verksamhetsområde.

Medlemmar i NOF erhåller

Fåglar i Norrbotten utan extra kostnad.

Medlemsavgifter för 2024

240 kronor för svenskt medlemskap

100 kronor för ungdomsmedlem

(född 2004 eller senare)

30 kronor för varje familjemedlem

360 kronor för utländskt medlemskap

Medlemsavgiften sätts in på föreningens

pg-konto: 433 17 33-8.

Adressändringar

skickas till föreningens adress enligt ovan.

STYRELSEN

Ordförande

Ulf Öhman 070-600 80 80

Vice ordförande

Barbro Hermansson 070-527 91 16

Kassör och registeransvarig

Tord Gustafsson 070-516 65 65

gustafssontord@gmail.com

Sekreterare

Barbro Hermansson 070-527 91 16

Övriga ledamöter

Patrick Åström 070-321 33 14

Suppleanter

Björn Olof Svanholm 076-106 75 88

David Apelqvist 076-142 86 16

Regionala rapportkommittén

c/o Andreas Degerman

Storgatan 12, 941 31 Piteå

andreas.degerman@hotmail.com

Haparanda Sandskärs fågelstation

Kontaktperson: Lena Stenman 070-667 00 18

lena.stenman@hotmail.com